

Тролінг у публічних закупівлях

Тролінг протягом багатьох років є справжньою проблемою галузі публічних закупівель. Так, практично кожен новий уряд декларує боротьбу з так званими «тендерними троями», діяльність яких часто призводить до того, що тендери замовники скасовують чи переносяться на невизначений термін.

Вітчизняне законодавство не містить визначення тролінгу в публічних закупівлях. Згідно з Вікіпедією **тролінг** — це вид взаємодії в онлайн-дискусіях на віртуальних комунікативних ресурсах, коли взаємодія націлена на провокацію у читачів емоційної відповіді, емоційної реакції, емоційних аргументів, образ і тривалих марних дискусій, нагнітання конфліктів для реалізації цілей інтернет-троля.

Тролінгом у публічних закупівлях називають діяльність недоброчесних суб'єктів господарювання, які за допомогою оскаржень умов тендерних документів та рішень замовників намагаються впливати на процедури закупівель.

Як відбувається тролінг?

Недобросовісний учасник подає скаргу до АМКУ, який відповідно до статті 18 [Закону України «Про публічні закупівлі»](#) розглядає її протягом 10 робочих днів з дати прийняття скарги до розгляду (цей строк може бути аргументовано продовжено Органом оскарження до 20 робочих днів). На весь час розгляду скарги закупівля заблокована.

Водночас учасник необмежений у кількості подання скарг на одну закупівлю / лот, і закупівля може затягнутись на кілька місяців. Такий учасник у подальшому може шантажувати замовника задля прийняття на свою користь позитивного рішення. Від такої діяльності тролів страждають замовники та добросовісні учасники.

Можна виділити декілька ознак тролінгу, зокрема, «Ліга антитрасту», проаналізувавши торги Укравтодору, навела ознаки товариств, які, можливо, зловживають своїм правом на оскарження:

компанії, що оскаржують умови тендерної документації, а потім не ідуть на ці торги;

компанії, що скаржаться на інших учасників, але не оскаржують своє відхилення;

скаржники з «пустими» тендерними пропозиціями або які не надали важливих документів (наприклад, банківської гарантії);

скаржники, які чіпляються за формальні неточності у тендерних пропозиціях.

Зміни в законодавстві

Протягом двох останніх років процедури оскаржень закупівель зазнали значних змін. Зокрема, згідно з Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель» від 19.09.2019 № 114-IX були внесені такі зміни:

справляння плати за подання скарги здійснюється через електронну систему закупівель;

неоплачені скарги не потрапляють до АМКУ;

диференційований розмір плати за подання скарги — встановлено взаємозв'язок між платою за скаргу та очікуваною вартістю закупівлі;

скарга не може бути відкликана, якщо вона внесена до реєстру скарг і щодо неї сформована реєстраційна картка.

Зазначені зміни, на яких наполягала закупівельна спільнота, особливо щодо розміру плати за подання скарги, дещо зменшили можливості для зловживань тролів. Крім цього, саме стаття 18 Закону найбільше зазнала змін у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та інших законів України щодо вдосконалення системи функціонування та оскарження публічних закупівель», що набрав чинності 26.06.2021. Ще більше дізнайтесь на порталі [RADNUK.COM.UA](https://radnuk.com.ua) у статті [**«Оскарження процедур закупівель: нові правила з 26.06.2021»**](#).

Скарги на умови закупівель

Водночас можливостей для тролінгу залишилось ще чимало, і недобросовісні учасники цим активно користуються. Наприклад, компанії і далі оскаржують умови тендерної документації, а потім не ідуть на ці торги.

Зокрема, згідно з інформацією в електронній системі закупівель за 2018–2021 роки близько 67 % скаржників, які отримали позитивні рішення Органу оскарження щодо дискримінаційних вимог тендерної документації, не взяли участі у закупівлі. До прикладу, так було в таких закупівлях:

№ [UA-2020-01-03-000124-c](#);

№ [UA-2020-01-04-000006-b](#);

№ [UA-2021-01-04-000153-b](#).

У наведених торгах учасники оскаржували умови тендерної документації, замовники вносили відповідні зміни до тендерних документацій згідно з рішеннями АМКУ. Але ці учасники в подальшому не подавали свої тендерні пропозиції, і проведення закупівлі затягувалось приблизно на місяць.

Скарги на інших учасників

Доволі поширеною практикою залишаються скарги учасників закупівель на допуск до аукціону інших учасників у відкритих торгах з публікацією англійською мовою. Водночас своє відхилення такі учасники не оскаржують. До прикладу, так було в таких закупівлях:

№ [UA-2020-07-02-004706-a](#);

№ [UA-2020-07-29-009248-c](#);

№ [UA-2021-03-26-005019-a](#).

У вищенаведених торгах простежуються ознаки «тендерного тролінгу», незважаючи на законодавчі зміни останніх років, зокрема щодо диференційованої плати за подання скарги.

Добірку понад 150 рішень Органу оскарження знайдете на порталі [RADNUK.COM.UA](#) в електронній книзі [«Збірник рішень АМКУ, як Органу оскарження»](#).

«Свіжі» законодавчі зміни процедури оскаржень

Зі слів представників АМКУ, Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та інших законів України щодо вдосконалення системи функціонування та оскарження публічних закупівель» від 03.06.2021 № 1530-IX покликаний боротися з «тендерним тролінгом». У цьому Законі частину 5 статті 18 Закону України «Про публічні закупівлі» доповнено такою нормою:

«скарга повинна містити таку інформацію:

5) перелік документів (доказів), що підтверджують наявність у суб'єкта оскарження порушених прав та охоронюваних законом інтересів з приводу рішення, дії чи бездіяльності замовника, що суперечать законодавству у сфері публічних закупівель і внаслідок яких порушено право чи законні інтереси такої особи, пов'язані з його участю в процедурі закупівлі, у випадку, якщо скарги стосуються тендерної документації та / або стосуються прийнятих рішень, дії чи бездіяльності замовника, що відбулись до закінчення строку, встановленого для подання тендерних пропозицій».

Зазначена норма покликана обмежити кількість необґрунтованих скарг і суттєво зменшити навантаження на Орган оскарження. Практика з даного питання уже є на порталі RADNUK.COM.UA у статті **«Обережно: відсутні докази при поданні скарги»**.

Висновок

Тролінг — справжня проблема закупівельної сфери та ефективний інструмент у руках недобросовісних учасників. Законодавчі зміни процедури оскарження останніх років суттєво обмежили можливості для тролінгу, та все ж проблеми повністю не вирішили. Сподіваємось, що останні законодавчі зміни не дискредитують АМКУ, а їх використання дозволить бізнесу продовжувати ефективно відстоювати свої інтереси під пильним оком громадського контролю.

Ще більше практичних порад і рекомендацій читайте на порталі RADNUK.COM.UA у таких статтях:

«Добірка оскаржень переговорної процедури закупівлі»;

«Вимога щодо замороження активів: правильно чи ні?»;

«У сертифікаті якості не зазначено всіх технічних параметрів».